

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Uluslararası Güvenlikte Devlet Dışı Dalga: Sivil Toplum ve Otonom Silah Sistemleri

Yeşim Bayram¹

MAKALE BİLGİSİ

Başvuru: 10.01.2024**Kabul:** 18.04.2024**Online Yayım:**
29.05.2024**Anahtar Kelimeler:**

Otonom Silah Sistemleri,
Sivil Toplum, Sivil
Toplum Kuruluşları

Kaynak Gösterimi

Bayram Yeşim (2024).
Uluslararası Güvenlikte
Devlet Dışı Dalga: Sivil
Toplum ve Otonom Silah
Sistemleri. Bilgi
Sosyal Bilimler Dergisi,
26 (1), 97-132.
doi.org/10.54838/bil-
gisosyal.998203

Özet

Otonom silah sistemleri yeni nesil askeri teknolojiler olarak güvenlik, hukuk, etik gibi birçok alanda tartışmalara konu olmaktadır. Çalışma, otonom silah sistemlerinin yasal olarak düzenlenmesi hususunda sivil toplum kuruluşlarının devletleri harekete geçirmede başarılı olup olmadıklarını test etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Hükümet Uzmanları Grubu toplantıları çalışma kağıtları ile uluslararası sivil toplum kuruluşlarının rapor ve (araştırma, anket vb.) çalışmaları incelenmiş, toplantılarda alınan kararlar ile raporlar karşılaştırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yasal düzenlemelerin oluşturulması için yapılan çalışmalar teknolojik gelişim hızının gerisinde kalmıştır. Bu bakımdan sivil toplum kuruluşlarının otonom silah sistemleri hususunda devletleri harekete geçirmede etkili fakat yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma otonom silah sistemleri konusunda sivil toplum kuruluşlarının küresel tartışmaya katkılarını incelemek bakımından ilk olup, literatürdeki boşluğu doldurma iddiasındadır.

1 Sorumlu Yazar: YÖK 100/2000 Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Çalışmaları Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ✉ ye-sim.bayram3@ogr.sakarya.edu.tr ORCID: 0000-0003-0186-8365

RESEARCH ARTICLE

Non-State Wawe in International Security: Civil Society and Autonomous Weapon Systems

Yeşim Bayram¹

ARTICLE INFO

Submitted: 10.01.2024**Accepted:** 18.04.2024**Published Online:**
27.05.2024**Keywords:**

Autonomous Weapon Systems, Civil Society, Non-Governmental Organizations

To cite this article

Bayram Yeşim. (2024). Non-State Wawe in International Security: Civil Society and Autonomous Weapon Systems. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 1-20. doi.org/10.54838/bilgisosyal.998203

Abstract

Autonomous weapon systems, as new generation military technologies, are the subject of discussions in many areas such as security, law and ethics. The study aims to test whether non-governmental organizations are successful in mobilizing states to legally regulate autonomous weapon systems. In this context, the working papers of the Government Experts Group meetings and the reports and studies (research, surveys, etc.) of international non-governmental organizations were examined, and the decisions taken at the meetings were compared with the reports. Qualitative research method was used in the study. In the study, the studies carried out to establish legal regulations fell behind the pace of technological development. In this regard, it has been concluded that non-governmental organizations are effective but insufficient in mobilizing states regarding autonomous weapon systems. The study is the first to examine the contributions of non-governmental organizations to the global debate on autonomous weapon systems and claims to fill the gap in the literature.

1 Corresponding Author: YÖK 100/2000 International Security and Terrorism Studies PhD Student, Sakarya University, Department of International Relations, ✉ yesim.bayram3@ogr.sakarya.edu.tr ORCID: 0000-0003-0186-8365

Giriş

Devletlerin güç parametrelerinden biri olarak askeri güç; devletlerin sahip olduğu askeri kuvvetlerin büyüklüğü ve yetkinliği kadar niteliği itibariyle de ölçülmektedir. Yeni askeri teknolojilere sahip olmak devletlerin askeri güçlerini nitelik bakımından önemli oranda etkilemekte, bu da devletlerin yeni nesil askeri teknolojilere yatırım eğilimini artırmaktadır. (Duygulu, 2019:120) Bu bakımdan otonom silah sistemleri de devletler tarafından arzulanır teknolojiler olmaktadır. Ancak uluslararası güvenliği tehdit eden ve uluslararası hukukun tatbikini zorlaştıran özellikleri otonom silah sistemlerini birçok noktada tartışılır kılmaktadır.

Devletlerin otonom silah sistemlerini üretme- geliştirme eğilimlerine karşılık, sivil toplum kuruluşları tartışmalı olan konuları odağına alarak bu konuda devletleri politika izlemeye zorlamaktadır. Baskı unsuru olarak sivil toplum kuruluşlarının motivasyon kaynakları, otonom silah sistemleri konusunda neredeyse homojen bir tavır sergilemelerine neden olmuştur. Çalışma bu noktada sivil toplum unsurlarının otonom silah sistemlerine bakışından yola çıkarak sivil toplum kuruluşlarının motivasyon kaynaklarını belirlerken, STKlarca geliştirilen politikaların devletlerin davranışlarını etkilemede başarılı olup olmadıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda uluslararası sivil toplum kuruluşlarından HRW, ICRC, Article 36 başta olmak üzere birçok sivil toplum örgütü ve küresel kampanya girişimleri çalışmanın kapsamında yer almaktadır. Örgütlerin raporları, belgeleri, uluslararası kampanyaları ve kampanya metinleri ile sivil toplum nezdinde kapsamlı anketlerin sonuçları da çalışmanın kaynakları arasındadır. Çalışma literatürde daha çok uluslararası güvenlik ve uluslararası hukuk alanında tartışılan otonom silah sistemlerini, sivil alan

kamusal alan ayrımını gözeterek incelemesi bakımından özgündür. Bu noktada çalışma, otonom silah sistemlerine ilişkin sivil toplum kuruluşlarının yaklaşımlarının ve politikalarının etkinliğini, devlet davranışları üzerinde test etmektedir.

Eldeki bulgular neticesinde sivil toplum kuruluşlarının otonom silah sistemleri konusunda devletleri harekete geçirmede etkili olduğu tespit edilmiştir. Ancak gelinen noktada sivil toplum kuruluşlarının gücünün, devletlerin güç algısına direnme noktasında zorlandığı tespit edilmiştir. Bir başka deyişle devletlerin güvenlik kaygılarını incelemek suretiyle sivil toplum unsurlarının çağrılarına kulak tıkadığı çalışmanın ulaştığı sonuçlardan biridir. Makale şu şekilde devam etmektedir. Sonraki bölümde literatür konusunda değerlendirme yapılacak ve üçüncü kısımda veri ve model tanımlanacaktır. Dördüncü bölümde sonuçlar ortaya konulup tartışılacaktır.

1. Otonom Silah Sistemlerine İlişkin Temel Tartışmalar ve Sivil Alan

Uluslararası genel geçer kabul görmüş bir tanıımı bulunmayan otonom silah sistemleri, temelde yapay zekâ tabanlı, bir kere etkinleştirildikten sonra insan müdahalesine ihtiyaç duymaksızın kendi kendine hareket edebilen silah sistemlerini ifade etmektedir.¹ Otonom silah sistemlerinin sınıflandırılmasında insanın döngüdeki varlık derecesine atıf yapılmaktadır. İnsanın döngünün içinde olduğu, denetimde olduğu ve döngünün dışında olduğu silah sistemleri otonom silah sis-

¹ Tanımlama çalışmalarına göre mevcut bir otonom silah sistemi olmadığı yönündeki görüşlere karşıt görüş olarak ayrıca bkz. Daniele Amoroso ve Guglielmo Tamburrini, "In Search of the "Human Element": International Debates on Regulating Autonomous Weapons Systems", *The International Spectator*, 56:1, 2021, ss.20-38.

temlerini sınıflandırmada tercih edilen en yaygın sınıflandırma biçimidir. Ancak bu haliyle literatürde otomatik – yarı otonom- tam otonom şeklindeki yaygın bir ayırım söz konusu olsa da, kamusal alandaki temel tartışmalardan biri bu ayrımların muğlaklığı üzerinedir. Örneğin yarı otonom olarak değerlendirilen güdümlü mühimmatların bir kere aktive edildikten sonra ret ya da iptal butonuyla icranın geri alınamaması örneğimde, yarı otonom ile tam otonom arasındaki ayırımın muğlak olduğu belirtilmektedir (Gubrud, 2014). Kaldı ki devletlerin de bu hususta farklı yaklaşımlar benimsediği söylenebilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri bu ayrımı Yarı otonom/ Dene-timli otonom/ Otonom şeklinde yaparken (US DoD, 2012), Birleşik Krallık otomatik/ otomatikleşmiş/ otonom şeklinde bir ayırım benimsemektedir (UK MoD, 2011:205). Özellikle Birleşik Krallık yaklaşımı, bir silahın otonom kabul edilebilmesi için ütöpik bir yüksek yapay zeka gereksinimini vurguladığından eleştirilmektedir. Şu halde otonom silah sistemlerini tartışılır kılan ilk konu hangi silah sistemlerinin otonom olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda ortak bir tanımın benimsenmemesi, dahası önerilen tanımların sivil toplumun endişelerini giderememesidir. ICRC, HRW, Article 36 gibi birçok devlet dışı organizasyonun bu noktada devletin dikkatini çekmek istediği nokta anlamlı insan kontrolü kavramıdır (Ataş, 2022). Zira birçok sivil toplum unsuruna göre otonom silah sistemlerinin işleyişinde insan faktörünün azalması birçok sorunu beraberinde getirebilir. Bu sorunlar; yapay zekânın belirsizliği ve otomasyon yanlılığı, uluslararası insancıl hukukun ayırım gözetme ve orantılılık ilkelerinin gözetip gözetemeyeceği, hesap verebilirlik sorunu, sorumluluk boşluğu, cezalandıramama, kuvvet kullanma kararının makineye devredildiğinde insan onuruna, ahlaka ve etiğe aykırı uygulamala-

rın söz konusu olmasının yanı sıra savaş alanlarının insansızlaşmasının getireceği olumsuzluklar şeklinde sıralanabilir. Anılan sorunlardan her biri sivil toplum kuruluşlarının devletleri otonom silah sistemleri konusunda önleyici- yasaklayıcı ya da düzenleyici kararlar almaya zorlamanın gerekçelerini oluşturmaktadır.

Öncelikle otonom silah sistemleri yukarıda belirtildiği üzere yapay zekâ tabanlı, algoritma ile programlanabilen, derin öğrenme (deep learning) kabiliyetine ve durumsal-çevresel farkındalık gibi özelliklere sahip silah sistemleridir. Her ne kadar savaş alanında bu özellikler hız, etkinlik, verimlilik gibi noktalarda fayda sağlasa da (US DoD, 2011) aynı zamanda bir sorun haline gelebilmektedir. İnsan operatörün makinenin zekâsına ve hızına duyduğu güven dolayısıyla makinenin tanılama-hedefleme, kuvvet kullanma kararlarını sorgulamadan onaylanması durumu olarak ifade edilen Otomasyon yanlılığı (automation bias) sorunu buna örnektir (Lyell ve Coiera, 2017). Bu durumda insanın karar verme hızından daha yüksek bir hızda veri işleyen ve karar veren makinenin yapay zekâsına o kadar güven duyulur ki; makinenin başında bir insan operatör olsa dahi, ret ya da onay tuşuna basmadan önce makinenin kararlarını sorgulamak zorlaşır. Küba Füze Krizi sırasında Sovyet radar sisteminde beş tane nükleer füze belirlediğine dair hatalı bir otomasyon bilgisine karşılık, insan operatör Yarbay Stanislav Petrov'un makinenin zekâsına sorgusuz güvenmek yerine insani muhakeme ile bu bilginin yanlış olabileceğini düşünüp ikinci vuruş için Sovyet Füzesini ateşlememesi muhtemel bir savaşın çıkışını önlemesi bu noktada önemli bir örnektir (FLI, 2018). Radar sistemlerinin basit otonomilerinde dahi hatalar olabileceğini gösteren bu örnekten hareketle, otonom silah sistemlerinin sahip olduğu artırılmış otonominin yaratabileceği sorunların

endişe verici olduğu belirtilmektedir (Erenel, 2020:55). Nitekim sivil toplum unsurlarının temel endişelerinden biri bu noktada otomasyon hatalı karar verdiğiğinde insan operatörün makineye duyduğu aşırı güvenin; sivil-savaşan ayrımının yanlış yapılması ya da sivil alanların askeri alan olarak tanımlanması gibi hukuka aykırılıklara yol açabileceği endişesidir.

Otonomi sahibi silah sistemi yanlış bir veri girişi oluşturabileceği gibi, aynı zamanda başlı başına güvenlik tehdidi haline de gelebilir. Zira otonom silah sisteminin sahip olduğu tanımlama, hedefleme, çevre tanımlaması- durumsal farkındalık, GPS vb. özellikler yapay zekâ yazılımları ile üretildiğinden, düşman kuvvetlerin manipülasyonuna açıktır. Derin öğrenme sayesinde kendi programını yeniden yazma, siber saldırılar, karşı düşman yazılımlar gibi tehditler güvenlik açığı oluşturduğundan otonom silahların kullanımı tarafların çatışma riskini arttırabilir ya da Clausewitz'in tanımıyla savaşın sisli ortamında bu tür güvenlik açıkları hâlihazırdaki krizlerin tırmandırılmasına sebep olabilir (Gardner, 2021). Yanı sıra otonomi sahibi bir silah sistemi yapay zekânın derin öğrenme kabiliyeti sayesinde, kendi yazılımının üzerine tekrar yazarak emirlere aykırı davranış da geliştirebilir. Bir başka deyişle otonom silah sistemleri, elinde bulunduranlar da tehlike arz edebilir. Her ne kadar ABD ordusu tarafından sonrasında düzeltici beyanlar verilse de yakın zamanda yapay zekâ destekli SİHA ile yaşanan öngörülemez durum, sivil toplum kuruluşlarının bu noktadaki itirazlarını anlamak açısından oldukça önemlidir. Bu simülasyon örneğinde SİHA, hedefi doğru bir şekilde vurduğunda ödüllendirilecek şekilde programlanmıştır. Görevin icrası sırasında insan operatör tarafından dur emri verildiğinde ödülü almaya programlanmış yapay zekâ, ödüle ulaşmak için insan operatörün ortadan kaldı-

rılması yönünde davranışlar geliştirmiş ve bu sebeple dur emri veren üst subayını vurma kararı almıştır (Kleinman, 2023) Bu bağlamda yapay zekânın öngörülemezliği, daha önce tüm denetimin insanda olduğu OODA döngüsünün (Marra ve diğerleri, 2013) makinenin zekâsına devredilmesinin savaşın karakterinde köklü değişiklikler getirdiği gibi (Boot, 2006: 439), özellikle savaş ve çatışma alanlarında sorunu daha da derinleştirebilme potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir. Uluslararası güvenlikle ilgili olarak krizleri tırmandırma noktasında bir başka sorun devletlerin hız, verimlilik gibi parametreler sebebiyle rakiplerine teknolojik üstünlük sağlamak noktasında yeni nesil askeri teknolojileri üretmekte istekli olmasının silahlanma yarışını arttırmasıdır (Johnson, 2020). Uluslararası yasal bir düzenlemenin henüz oluşturulamamış olması da otonom silahlar konusunda silahlanma yarışını kolaylaştırdığı gibi (Kurzweill, 2009), söz konusu silahlara ulaşım noktasında devlet dışı silahlı aktörlerin varlığı da krizi ayrıca derinleştirmektedir (Watson, 2017).

Otonom silah sistemleri konusunda yasal bir çerçevenin oluşturulması gerektiği tezi bu alanda faaliyet gösteren STKların temel amacıdır. Her ne kadar mevcut uluslararası hukuk kurallarının üretilen ve üretilecek olan otonom silah sistemleri için de uygulanabilir olduğunu savunanlar olsa da, STKların bu tartışmaya getirdiği yenilik; mevcut uluslararası insancıl hukuk kurallarının otonom silah sistemlerine uygulanmasında yeterli olup olmayacağı noktasında önemli sorular sordurmasıdır. Otomasyon yanlılığı, siber saldırılar, düşman yazılımlar gibi faktörler düşünüldüğünde bir otonom silah sistemi ayırım gözetme ilkesine uygun hareket edebilir mi? Sivil ve savaşan ayırımı yapabilir mi? Ya da bir otonom silah sisteminin yapay zekâsı kuvvet kullanma kararı alındığında görevin icrası sırasında orantılılık değer-

lendirmesini yapabilir mi? şeklindeki sorular önem arz etmektedir. Robotik uzmanı ve Stop Killer Robots isimli STK'nın kurucusu Noel Sharkey'e göre her ne kadar sivillere yönelik ikincil zararı en aza indirebilecek yazılımlar mevcut olsa da, ölümcül kuvvet uygulanması kararının verilmesi aşamasında söz konusu değerlendirmenin otonom sistemler tarafından yapılamayacağını belirtmektedir (Sharkey, 2012).

Anlamli insan kontrolünün varlığı bütün bu soruların yanı sıra aynı zamanda hesap verebilirlik noktasında da yeni bir yasal düzenleme tartışmalarını canlı tutmaktadır (Eryavuz, 2023). Keza ICRC'nin kritik işlevler olarak adlandırdığı hedefleme, ateşleme gibi noktalarda (ICRC, 2015; ICRC2016) karar alma yetkisini makineye devretmek, olası insancıl hukuk ihlalleri halinde sorumluluğun kimde olduğu noktasında bir boşluk ihtiva etmektedir (Sharkey, 2008). Sorumluluk insan faktörünün üzerinden uzaklaştıkça, olası bir kaza-hata ihtimalinde sorumluluğun kime yükleneceği ve bununla bağlantılı olarak cezalandırma mekanizmasının nasıl işleyeceği uluslararası hukukun tatbiki ve güvenliğinin tesisi noktasında tartışma yaratmaktadır. Bu noktada İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) tarafından hazırlanan farklı iki raporda da, insani duygulardan yoksun olan makinenin cezalandırılmasının mümkün olmayacağı (HRW, 2014) zira cezaların makine üzerinde caydırıcı işlevinin olmayacağı gibi aynı zamanda mağdurda manevi tatmin sağlanamayacağından ceza ile korunmak istenen değerlerin korunmuş olmayacağı belirtilmektedir (HRW, 2012).

Otonom silah sistemlerinin kullanımı konusunda kamusal alandaki endişeler salt güvenlik ve uluslararası hukuk alanında tezahür etmektedir. Aynı zamanda öldürme kararını canlı olmayan bir varlığa-

makineye devretmenin etik olmadığı konusunda güçlü bir muhalefet vardır. BM Özel Raporörü Christof Heyns de raporunda eğer söz konusu silahların eylemleri neticesinde sorumluluğun kime ait olduğunu belirlenemediği bir boşluk var ise; kullanımlarının hukuka aykırı olduğu kadar etik dışı da olduklarını belirtmiştir (Heyns, 2016). Benzer yaklaşımla insan onurunu zedeleyici bu hususun aynı zamanda kamu vicdanını referans alan Martens Kaydı¹ uyarınca da otonom silahların kullanımının kabul edilebilirliği tartışmalıdır (HRW, 2012; Özer, 2022; Akkuş, 2022).

Kamu vicdanı ve Martens kaydı kapsamında da sivil toplumun otonom silah sistemlerine ilişkin bakış açısını tespit etmek amacıyla yapılmış çalışmalar, öncelikle devletlere otonom silah sistemleri konusunda yapacakları yasal düzenlemeler konusunda dikkate almaları gereken önemli veriler sunmaktadır. Bu noktada Open Roboethics Initiative (ORi) girişiminin 2015 yılının Nisan ayından Ağustos ayına kadar topladığı verilerle yürüttüğü çalışması yol göstericidir. 9 Kasım 2015 tarihli anket sonuçlarına göre; ölümcül/saldırgan olan tüm otonom silah sistemlerinin uluslararası düzenleme ile yasaklanmasını savunanların oranı %67, bu tür silahların saldırı amacıyla kesinlikle hiçbir şekilde kullanılmaması taraftarı olanların oranı %85 olarak belirlenmiştir. Yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre otonom silah sistemlerinin hiçbir suretle üretilmemesi-geliştirilmemesi ve kullanılmaması yönünde görüş bildirenlerin oranı %56 iken, ankete katılanların %71'i ise savaş alanlarında yeni nesil silah teknolojileri kullanılacaksa dahi, uzaktan kumandalı (yani insan operatörün döngüde olduğu) silahların ölümcül

¹ Martens Kaydı, uygulanabilecek bir yasal düzenleme bulunmadığı hallerde savaşın ve sivillerin insani ilkeler ile kamu vicdanını gözetecek davranışlarda bulunmaları gerekliliğini ifade eden uluslararası insancıl hukuku koruyan norm.

otonom silah sistemlerine tercih ettiklerini belirtmektedir (ORI, 2015). Çalışmanın dikkat çeken sonuçlarından biri de bir canlıyı öldürme kararının makineye devri konusunda insan onuru ve etik tartışmaları açısından önem arz etmektedir. Zira ankete katılanların %60'ı gibi azımsanmayacak çoğunluğu olası bir savaş durumunda nasıl öldürülmeyi tercih edecekleri sorusuna otonom silah sistemleri yerine uzaktan kumandalı sistemler tarafından yanıtını vermişlerdir (Aksoy, 2019:123). ORI'nin anketleriyle uyumlu olarak Stop Killer Robots Campaign'in çalışmaları da otonom silah sistemlerine karşı ciddi oranda bir toplumsal muhalefet dalgasının var olduğunu göstermektedir. Küresel karşı duruş anketlerine göre 2016'da %56 olan oran 2018 yılında %61'e yükselmiştir (SKRC, 2019). Yine uluslararası bir anket şirketi olan IPSOS'un 2019'da gerçekleştirdiği en az 1000'er katılımcı ile 23 farklı ülkeden veri edindiği küresel kamuoyu anketi sonuçları dikkat çekicidir. Şirketin katılımcılara yönelttiği soru şu şekildedir:

“Birleşmiş Milletler, otonom silah sistemlerinin stratejik, yasal ve ahlaki sonuçlarını gözden geçiriyor. Bu sistemler, bağımsız olarak hedefleri seçme ve bu hedeflere insan müdahalesi olmadan saldırma yeteneğine sahiptir; bu nedenle, insanların hedefleri seçip saldırdığı günümüz ‘dronlarından’ farklıdırlar. Savaşta otonom silahların kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?”

Bu soruya verilen yanıtlara göre katılımcıların yalnızca %22'si otonom silah sistemlerini desteklediklerini belirtmektedir (Deeney, 2019). Şirketin 2021'de 28 ülke genelindeki katılımcılarla gerçekleştirdiği anket sonuçlarına göre %61 otonom silah sistemlere karşı çıkanlar, %21 destekleyenler ve %17'sini kararsızlar oluşturuyor (Deeney, 2021). Anketlerde Çin ve Hindistan gibi ülkelerin otonom silah sistemlerine karşı ciddi oranda destek vermesi diğer ülkelerden fark-

lılık gösterse de, geneli yansıtan tabloya bakıldığında ölümcül otonom sistemlere karşı kamusal alanda ciddi bir muhalefetin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Roff, 2017). Bu bağlamda otonom silah sistemlerine ilişkin temel endişeler ile anılan kamuoyu araştırmaları birlikte değerlendirildiğinde ulaşılan bulgular dikkat çekicidir. Bu noktada öncelikle otonom silah sistemlerine ilişkin sivil alanda ciddi bir muhalefetin olduğu, söz konusu olumsuz tutumun yıllara oranla artış gösterdiği belirtilmelidir. Yaklaşımlar, anket sonuçları ve bir sonraki başlıkta daha ayrıntılı inceleneceği üzere örgütlü mücadelenin faaliyetleri incelendiğinde kamusal alandaki kaygıların nedeni krizlerin tırmanması, kriz istikrarsızlığı ya da yasal düzenlemeler gibi uluslararası ilişkilere içkin olmayıp daha çok savaş sahasındaki ahlaki çizgiler gibi oldukça temel konular olduğu tespit edilmiştir (Sauer, 2020).

2.Otonom Silah Sistemlerine Karşı Örgütlü Mücadele: Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum, devlet ve özel sektörden bağımsız olarak ortak ve demokratik idealler çerçevesinde (Grugel, 1999:4) birleşmiş bireyler ve kurumlar ile yine devlet ve özel sektörün etkileşim alanını ifade etmektedir (Cicioğlu, 2020:29). Bu alan örgütlü faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının yanında aynı amaçla hareket eden sosyal gruplar, topluluklar, uzmanlar, akademisyenler gibi tek başlarına sivil toplum unsuru olarak nitelendirilen grupları da kapsamaktadır. Otonom silah sistemleri hususunda Ottawa Sözleşmesine¹ benzer uluslararası bir yasal düzenlemenin gerekli olduğu yönündeki ilk tepkiler

¹ Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personel Mines and on Their Destruction, Oslo, 1997.

de akademisyenler ve robotik uzmanları gibi sivil toplum unsurlarının çalışmalarında görülmektedir (Sharkey, 2007; Marks, 2008). Sivil toplum unsurlarının dışında seksenlerden sonra örgütlü mücadelenin artmasıyla devlet dışı kuruluşlar olarak sivil toplum kuruluşları kamusal-sivil alan etkileşiminin en önemli aktörü haline gelmiştir (Yavuz, 2015). Bu bağlamda denilebilir ki kamusal alandaki demokratik talepler sivil toplum kuruluşları eliyle devleti sınırlandırmak amacıyla baskı unsuruna dönüşmektedir. Otonom silah sistemleri konusu da devlet ve kamusal alan arasında benzer bir sınırlandırma konusunda güncel bir örgütlülüğü deneyimlemektedir.

Konunun tartışmaya açılması biyoetikçi, fizikçi ve felsefe alanında birçok uzmanın akademik çalışmalarında yer bularak (Fleming, 2009) büyük ilgi uyandırmış (Sauer, 2022) ve 2009'da alanında uzman isimlerin kurmuş olduğu Uluslararası Robot Silahlar Kontrol Komitesi (ICRAC) (ICRAC, 2019) isimli farkındalık grubuyla bir ortak ağ kurulmuştur. Yapılan çalışmalar 2010 yılında BM'de normatif boşluklara dikkat çeken raporların hazırlanmasının önünü acımıştır (UN, 2010). Misyon açıklamalarında otonom silah sistemleri konusunda da yasal çalışmaların askeri teknolojinin gelişme hızının çok gerisinde kaldığına dikkat çeken ICRAC, silah kontrol rejimi hususunda uluslararası topluma acil toplanma çağrısı yapmıştır. Bu süreçte farklı sivil toplum kuruluşlarının da otonom silah sistemleriyle ilgili yaptığı çalışmalar konunun daha geniş alanda ele alınmasına katkıda bulunmuştur. 2011 tarihli PAX kuruluşunun raporundan sonra (IKV Pax Christi, 2011); Article 36 isimli sivil toplum kuruluşunun "Ban Autonomous Armed Robots" başlıklı öldürme ve yaralama kararının her halükarda makine yerine insanlarda olması gerektiğini iddia eden ve kara mayınları ile otonom silah sistemleri arasında benzerlik

kuran yazısı ile (Moye, 2012) “Losing Humanity: The Case Against Killer Robots” isimli İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) ve Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi ortak çalışması olan rapor (HRW, 2012) oldukça ses getirmiş ve literatürde en çok referans alınan kaynaklardan biri olmuştur. Otonom silah sistemleri konusunda önleyici bir yasak çağrısında bulunan rapor, söz konusu silahların kullanımının savaş alanlarında sivillerin yaralanmasına/ölümüne sebebiyet verebileceğini belirterek ikincil hasar konusunu tartışmaya açması bakımından ayrıca önemlidir. Söz konusu çalışmalar aynı zamanda otonom silah sistemlerinin küçük bir grup içinde tartışmaya açılmasından sonra konunun birçok önemli sivil toplum kuruluşunca benimsenerek sorunsallaştırıldığını göstermektedir. Böylesi bir ortamda ICRC kuruluşundan kısa bir süre sonra 2013’te komitesinde yine ICRC, HRW, PAX gibi birçok STK’nın yer aldığı Stop Killer Robots Campaign’i (Katil Robotları Durdurma Kampanyası-SKRC) başlatmıştır (CSKR, 2018). Bir çatı altında bir araya gelen birçok sivil toplum kuruluşu ölümcül robotik sistemler olarak da adlandırdıkları silah sistemlerine ilişkin eleştirilerini daha yüksek sesle duyurmaya başladığı SKRC, hâlihazırda otonom silah sistemlerini yasaklama noktasında küresel-ulus ötesi ağın merkezi haline gelmiştir (Bahçecik, 2019). Bu noktada denebilir ki, erken dönem sivil toplum hareketlerinin raporlarından da görüleceği üzere (ICRC, 2012b) daha çok uluslararası güvenlik ve insancıl hukuk bakımından değerlendirilen otonom silah sistemleri sorunu, SKRC’nin kurulmasıyla ulus ötesi bir insani silahsızlanma hareketi haline evrilmiştir (Bahçecik, 2019).

Otonom silah sistemleri konusunda küresel muhalefetin sivil toplum kuruluşları nezdinde başarılı olup olmadığına ilişkin, argümanların hangi kitleler tarafından benimsendiğini analiz etmek ayrıca önemli-

dir. Bu bakımdan söz konusu ağın, kendi içerisinde olmasa da yapay zekâ ve robotik sistemler konusunda çalışmalar yürüten FLI gibi gönüllü gruplara, zm odaklı projeler konusunda CNAS gibi düşünce kuruluşlarına (Scharre ve Horowitz, 2015) ilham verdiği söylenbilir. Örneğin Future of Life Institute (FLI) tarafından otonom silah sistemlerinin geleceğin kalaşnikofları olabilecekleri yönündeki çeşitli kaygıların dile getirildiği açık mektubun yaklaşık otuz dört bin kişi tarafından imzalanması (FLI, 2016) sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki faaliyetlerinin başarılı olarak değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır. 2017 yılında BM'nin otonom silah sistemlerine derhal müdahale etmesi çağrısını içeren benzer bir açık mektup kampanyasının 28 ülkenin yapay zekâ ve robotik şirketler kurucusu olan 137 şirket yöneticisi tarafından imzalanması ayrıca dikkat çekicidir (FLI, 2017). Keza Hollanda merkezli sivil toplum kuruluşu Pax for Peace'in yayımlamış olduğu 2019 tarihli rapor yapay zekâ destekli silah programlarının gittikçe otonom özellikli askeri ürün oluşturulmasındaki riskleri belirterek özellikle otonom silah sistemlerinin geliştirilmesine yönelik devletler ve özel şirketler arasında işbirliğini vurgulamaktaydı (Pax for Peace, 2020). Bu bağlamda denilebilir ki otonom silah sistemleri konusunda sivil toplum kuruluşlarının dışında işbu silahların üretici teknolojilerine sahip özel şirketlerin de konuya hassasiyetlerinin artması başarılı bir kamuoyu çalışması olduğunu göstermektedir. Ancak daha önce belirtildiği gibi Otonom silah sistemleri konusunda sivil toplum örgütlerinin amacı; söz konusu silahlara yönelik önleyici, yasaklayıcı bir düzenlemenin oluşturulması ve tüm devletler için geçerli normatif bir çerçevenin oluşturulmasıdır. Bu bağlamda otonom silah sistemleri konusunda sivil toplum ku-

ruluşlarının başarılı olup olmadıkları devletlerin davranışlarını ne ölçüde etkileyebildikleri ile değerlendirilebilir.

3.Küresel Örgütlü Mücadelenin Devletler Düzeyine Yansıması

Önceki başlıklarda da belirtildiği üzere otonom silah sistemleri, kullanımının başta uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku olmak üzere etik, ahlaki problemlerinin yanı sıra stratejik alanda uluslararası güvenliği tehdit eden potansiyeli sebebiyle sivil toplum örgütleri tarafından sınırlandırılması gerektiği iddia edilen yeni askeri teknolojilerdir. Bu bağlamda erken dönemde akademisyenler ile yapay zekâ ve robotik bilimi uzmanları tarafından tartışılmaya başlanan sorunlar, zamanla örgütlü bir mücadeleye dönüşmüş ve bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları hem tekil olarak hem de koalisyon halinde devletlerin bu hususta politika üretmeleri için faaliyet yürütmüşlerdir. Söz konusu faaliyetler devletleri de konu hakkında ortak bir politika yürütmek için bir araya gelme konusunda harekete geçirmiştir.

Özellikle SKRC'nin kurulmasından sonra devletler nezdindeki ilk hareketlenme AB üyesi devletlerarasında olmuş ve 2014 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda otonom silah sistemlerine ilişkin önleyici bir yasağın vurgulandığı 2567 sayılı karar alınmıştır (European Parliament, 2014:2567K.). Ancak herhangi bir bağlayıcılığı olmadığı gibi AB ülkelerinin ortak politikaları anlamında etkili olduğu iddia edilse de (Özer, 2022:109) Fransa, Almanya gibi üye ülkelerin otonom silah sistemi geliştirmeye devam ettiklerinin altı çizilmelidir (Duygulu, 2019:145). 2013 yılından itibaren ise otonom silah sistemleri Belirli Konvansiyonel Silahlara İlişkin BM Sözleşmesi (CCW) çerçevesinde tartışılmaya başlanmıştır. 2014 yılında üç tane gayri resmi toplantı

gerçekleştirilmiş ve ölümcül otonom silahların ele alındığı Mayıs ayı toplantısında daha çok silahlı çatışma hukuku ilkelerine uyum ve özellikle sivil ile savaşıyor ayrımı yapabilme konusundaki endişeler ele alınmıştır. Bu haliyle insan hedefleme sorununa yeteri kadar değinilmediği noktasında eleştirilse de (Roff, 2014), otonom silah sistemleri konusunda devletler nezdinde ilk çok taraflı toplantı olması bakımından önemlidir (CSKR, 2014). 2014 yılında olduğu gibi 2015 yılında da CCW bünyesinde gayri resmi toplantılar yapılmış (UNOG, 2015), konu sivil toplum alanında olduğu kadar devletler nezdinde de daha fazla tartışılmaya başlanmıştır.

2016 yılının Aralık ayında yaklaşık kırk devlet ve konunun uzmanları ile birlikte ICRC ve HRW gibi çeşitli STKların da dahil olduğu toplantıda (UNODA, 2016) Devlet Uzmanları Grubu (GGE) oluşturularak otonom silah sistemleri hakkındaki görüşmelerin resmi bir nitelik kazanması mümkün olmuştur. Ancak gerek konu hakkında uluslararası topluluğun geç harekete geçmiş olması gerekse de yukarıdaki örnek verilen ülkeler gibi söylem ve eylem farklılıkları sivil toplum kuruluşlarının dikkatlerinden kaçmamıştır. 2016 yılında Article 36'in İngiltere'nin otonom silahlara yönelik tutumuna karşılık yazmış olduğu muhalif politika özeti bu hususta önemli bir örnektir (Article36, 2016). CCW bünyesindeki 2016 tarihli V. Gözden Geçirme Konferansı'na dair Çin'in tutumu da sonrasında benzer eleştirilere neden olmuştur. Söz konusu konferansta Çin her ne kadar otonom silah sistemlerinin kullanımıyla ilgili kör edici lazer silahlara benzer şekilde yasal olarak bağlayıcı önleyici bir protokolü desteklediğini belirtse de (CCW, 2016), aynı toplantıda otonom silah sistemlerini tanımlamaması ve hâlihazırda silah sistemlerinde otonom teknolojilere yatırı-

rım yapmaya ve geliştirmeye devam etmesi eleştirilmesine sebep olmuştur (Bode ve Huels,2018; Wareham, 2017).

GGE'nin kuruluşundan sonra Hindistan'ın liderlik ettiği ilk toplantı 2017 yılında gerçekleşmiş ve toplantıda tarafların tamamen otonom silah sistemleri (fully autonomous weapon systems) konusunda normatif olarak bağlayıcı bir çerçevenin oluşturulması çağrısı destek bulmuştur (CSKR, 2017). Fransa ve Almanya'nın sunmuş olduğu ortak çalışma kâğıdı (CCW, 2017) bu noktada önemli belgelerden biridir. Ortak çalışma kağıdıyla yasal olarak bağlayıcı olmayan ancak otonom silah sistemlerinin düzenleneceği bir anlaşmaya dair siyasi bir vizyon sunulmaktadır. Ancak yine de Almanya ve Fransa'nın daha çok siyasi olarak sergilediği tutum, nasıl bir çerçeve çizileceği konusunda somut adımlar atmadığı için sorun çözücü olmaktan uzak olarak değerlendirilmektedir (Kurzweill, 2009). Almanya, Fransa ve Çin gibi güçlü ekonomilerin söylem düzeyinde otonom silah sistemlerinin düzenlenmesine ilişkin olumlu tutumlarına rağmen benzer silah sistemleri geliştirmeye devam ettikleri bilinmektedir. Buna karşılık yine aynı yıl içinde Arjantin, Küba, Irak, Mısır, Brezilya gibi 22 ülkenin bulunduğu bir grup bu tür silahların geliştirilmesinin yasal olarak yasaklanması gerektiği çağrısında bulunması dikkat çekicidir. Bu noktada önemli bir husus yasak çağrılarını dile getirilen ülkelerin gelişmemiş ekonomiler olması, bir başka deyişle hâlihazırda askeri yapay zekâ teknolojisine sahip olmayan ve sahip olma imkânından uzak olan ülkeler olmasıdır.¹ Bu durum otonom silah sistemlerinin

¹ Yasaklama çağrısı yapan ülkeler: (Kasım 2017): Cezayir, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kosta Rika, Küba, Ekvador, Mısır, Gana, Guatemala, Vatikan, Irak, Meksika, Nikaragua, Pakistan, Panama, Peru, Filistin Devleti, Uganda, Venezuela ve Zimbabve. Yasaklama çağrılarında daha sonra 2019'da Ürdün ve Namibya da katılmıştır.

yasal bağlayıcılık kazanmasının önündeki en önemli engellerden biridir.

Sivil toplum kuruluşlarının baskı unsuru olarak devlet davranışlarında olumlu anlamda yarattığı en önemli etkilerden biri ise anlamlı insan kontrolü kavramının sorunsallaşması bir başka deyişle de bu konuda bir kabul yaratmış olmasıdır. Keza ilk resmi toplantının ardından düzenlenen 2018 tarihli gayri resmi uzmanlar toplantısı daha önce ICRC'nin dikkat çektiği kritik işlevlerde her zaman insan kontrolünün anlamlı ölçüde bulunması gerekliliğine yapılan vurgu bunun göstergesidir (CCW, 2017). Akabinde Avrupa Parlamentosu'nun almış olduğu 2040 sayılı kararıyla da uluslararası hukuku gözeten normatif bir çerçeve oluşturmada işbirliği teşvik edilirken otonom silah sistemlerinin kullanımında insan operatörün varlığının önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır (European Parliament, 2018:2040K.). Bu bağlamda savaş alanlarında silah sistemlerinde artan otonomiye karşılık insan varlığını azaltmanın öncelikle uluslararası hukuku aşındıracağı bu sebeple insan kontrolünün gerekliliğine dair devletleri ortak bir tutum izlemeye teşvik eden devlet düzeyindeki çağrılar, sivil toplum kuruluşlarının en azından bu konuda başarılı olduğunu göstermektedir (Guterres,2018; UN, 2018). Müzakerelerin yavaş giden seyri ve yapılan toplantılardan sivil toplum kuruluşlarının otonom silah sistemlerinin yasal olarak tüm devletler için bağlayıcı bir normatif çerçevenin hâlihazırda oluşturulamamış olması, sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki faaliyetlerini hızlandırmıştır. 2019-2021 yılları bu bağlamda küresel örgütlü mücadelenin en aktif olduğu dönemlerden biri olarak nitelendirilebilir. Keza bu süreçte önde gelen sivil toplum kuruluşlarınca dünyanın birçok yerindeki sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumlarının da katıldığı konferanslar düzenlemiştir.

(Center for International Security and Policy, 2019) alanda çokça atf alan yeni bildirimler yapılmış, hükümetleri otonom silah sistemlerinin barındırdığı güvenlik tehditleri hakkında bilgilendirmek amacıyla yeni kampanyalar başlatmıştır (PGA, 2020). Aynı zamanda ödüllendirilen söz konusu faaliyetlerin (CSKR, 2020) esasında en önemli getirileri arasında ise; İskoç Ulusal Partisi (SNP) yasak taslağını meclisine sunması (UNA-UK, 2020), Afrika Birliği'nce 473 sayılı kararın kabul edilmesi (ACHPR, 2021) Avusturya'nın da otonom silah sistemlerinin düzenlenmesi konusunda etkin olmayı kesin bir dille kabul etmesi (Moyes, 2021) sayılabilir. Keza Avusturya'nın bu tutumu güçlü ekonomi sahibi ilk batı demokrasisi olması yönüyle ayrıca önem taşımaktadır. Denilebilir ki otonom silah sistemlerini yasal olarak düzenleme noktasında gelişmemiş ekonomilerin hevesle sarıldığı yasak çağrıları, Avusturya gibi batı demokrasilerince de benimsenmeye başlamıştır.

Her ne kadar yasaklama/düzenleme çağrıları benimsenmeye başlasa da, otonom silah sistemleri konusunda yasal olarak bağlayıcı ortak bir düzenleme oluşturulmasının önündeki engeller aşılabilmış değildir. Esasında yapay zekâ silah sistemlerinin işleyişinde kullanılabileceği gibi ICRC'nin vurguladığı kritik işlevlerin tekil olarak işleyişlerinde de kullanılabileceğinden, temel sorun anlamlı insan kontrolünün varlığıdır. CCW bünyesindeki toplantılarda da hedefleme ve angajman yetkilerinin insan dışında otomatikleşmiş bir mekanizmaya devri halinde, sorumluluk ve hesap verebilirliğin yanı sıra insan hakları ve etik hususunda olası etkileri üzerine bir anlayış geliştirilememektedir (Kurzweill, 2009). Bu noktada devletlerin üstün askeri teknolojiye sahip olma motivasyonlarının, söz konusu silah sistemlerini yasaklamada isteksiz olmalarında etkili olduğunu söylemek yanlış

olmayacaktır. Deo'nun "Otonom Silahlar Neden Yasaklanmamalı?" başlıklı makalesinde yer alan ifadeleri bu noktada dikkat çekicidir (Deo, 2017)

"Gelişmekte olan bir güç olan Hindistan, yasak çağrısında bulunan 20 ülkenin daha katıldığı Pakistan ve Küba gibi daha küçük ulusların başına bela olan güvensizliğin tuzağına düşmemelidir. Önleme amaçlı bir yasak, büyük güçlerin zaten bu silahları kullanması nedeniyle, yalnızca askeri kapasitedeki eşitsizliği artıracaktır."

Bu tür güvenlik odaklı realist yaklaşımlar, bir noktada sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü kampanyanın salt sivillere zarar verme endişesi odaklı olduğundan bahisle devletlerin güvenlik endişeleri söz konusu olduğunda ikinci planda kaldığını belirtmektedir (Scharre, 2020:450). Ancak bu noktada tam otonom silah sistemlerinin geliştirilmesine yönelik tam teşekküllü bir yasak çağrısında bulunan Katil Robotları Durdurma Kampanyası bir yana, sadece denizler altı gibi sivil nüfusun bulunmadığı bölgelerde serbest kullanım öneren bir düzenleme anlayışı da (Moyes, 2012) devletlerce hevesle karşılanmamakta, müzakerelerden bir sonuç almak zorlaşmaktadır. 2021 yılındaki gözden geçirme konferanslarında da üzerine anlaşma sağlanan tek konu müzakerelere devam etmek olmuş (CCW GGE, 2023) bir başka deyişle uluslararası bir düzenleme noktasındaki ciddi adımlar bir kez daha ertelenmiştir (Reuters, 2021). Bu noktada Amnesty International ve Stop Killer Robots Campaign 2021 yılında gerçekleşen toplantılarda hala genel kabul gören bir uluslararası düzenlemenin oluşturulmamasını eleştirmiş, gelinen noktada kritik bir fırsata sahip olduğunu ve hala söz konusu silahların yasaklanabileceğini vurgulamıştır (Amnesty International, 2021). Aynı konferans sonucu bir-

çok grup paydaşı tarafından da¹ yasal olarak bağlayıcı müzakerelerin başlatılması için bir fırsatın daha kaçmış olduğunu sert bir şekilde eleştirilmiştir. Ekim 2022 Uzmanlar Grubu toplantısının sonuç ve tavsiyeler kısmı insani kaygıların ciddiyetini yansıtmadığı gerekçeyle ICRC tarafından eleştirilmiş, 2023 toplantıları ise devletlerin gittikçe birbiriyle örtüşen önerileri ve tavırları olumlu karşılanmıştır (ICRC, 2023). On yıldır süren müzakerelerin sonuçsuz kalmasını küçük ve güçlü azınlığın dar çıkarları ile engellenmesi olarak ifade eden WILPF'nin silahsızlanma programı olan Reaching Critical Will, 2023 Mart toplantılarında otonom silah sistemlerine ilişkin açıklama ve yaklaşımları ilerici olarak nitelendirse de (Acheson, 2023a), Mayıs 2023'teki oturumun nihai raporunu otonom silah sistemlerinin oluşturduğu acil riskleri ele almak için gerekenin çok gerisinde kaldığını belirtmektedir (Acheson, 2023b). Görüldüğü gibi otonom silah sistemleri kullanımlarının ve geliştirilmelerinin düzenlendiği normatif bir çerçeveye kavuşmaktan uzaktır.

Sonuç

Otonom silah sistemleri doğaları gereği savaş alanlarında kullanımları birçok bakımdan tartışmalara konu olmuş yeni nesil askeri teknolojiler olarak, sivil alanda kendine has bir örgütlü mücadelenin de öznesi olmuştur. 2007-2008'de akademik çevrelerde başlayan tartışma robotik ve yapay zekâ uzmanlarının dikkatini çektiği kadar, fizikçile-

¹Bazıları : Campaign to Stop Killer Robots (Amnesty International, Article 36, Asociacion para Politicas Publicas – Human Security Network in Latin America and Caribbean Region, DFG-VK, ECAPT, Human Rights Watch, International Committee for Robot Arms Control (ICRAC), Nonviolence International Southeast Asia, Norwegian Peace Association, Pax Christi International, PROTECTION, Women's International League for Peace and Freedom), Future of Life Institute,

rin uluslararası ilişkilercilerin, hukukçuların ve etik ile felsefe çalışanların da bakış açılarında kendine yer bulmuştur. Birbirinden farklı bilim dalının da ilgi alanına giriyor olması otonom silah sistemlerine karşı sivil toplum kuruluşlarının mücadelesinin küresel hale gelmesinde en önemli etkenlerden biridir. Keza otonom silah sistemleri insan müdahalesinin bilinen kullanımlardakine nazaran en aza indiği silah sistemleri olarak, savaş alanlarını ve uluslararası güvenliği etkilediği kadar; uluslararası insancıl hukuku ve insan hakları hukukunu, insan onurunu ve etiği de etkilemektedir.

Tam da bu noktadan hareketle çalışmada sivil toplum kuruluşlarının motivasyon kaynaklarının belli bir alanda yoğunlaşmadığı, birçok farklı bilim dalının alanına giren tartışmalardan beslendiği tespit edilmiştir. Öncelikle uluslararası insancıl hukukun ayırım gözetme, orantılılık gibi temel kurallarının tatbikinin zorlaşması ya da bu kuralları aşındırması otonom silah sistemlerine karşı muhalefetin temel dayanak noktalarından biri olmuştur. Yine insan hakları hukuku bakımından otonom silah sistemlerinin kullanımının ihlal potansiyeli yüksek doğası bir diğer dayanak noktasıdır. Bununla birlikte savaş ve çatışma alanlarında riskleri arttırması, yeni güvenlik tehditleri oluşturması, silahlanma yarışına sebep olması gibi özellikler otonom silah sistemlerinin uluslararası yasal bir düzenlemeye tabi olması gerektiği yönünde toplumsal muhalefeti bir noktada birleştirmiştir. Uzaktan öldürmenin öldürme kararını kolaylaştırması ve bu noktada silah sistemlerinin kritik işlevlerinde yetkinin makineye devri de, etik ve ahlaki açıdan meşru zeminden uzak olarak nitelendirilmektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının müzakerelerde devletleri anlamlı insan kontrolü üzerinde yoğunlaşmaya zorladıkları görülmektedir. Temel amaç ise tam otonom silah sistemlerinin kullanımları,

geliştirilmesi ve üretimlerinin yasaklanarak otonomi seviyesi yüksek diğer silahların ise yasal düzenlemelerle devletler için bağlayıcı bir zemine oturtulmasıdır. Bu bakımdan dar akademik çevrede başlayan sivil alan muhalefeti kısa zamanda örgütlü mücadeleye dönüşmüş ve birçok sivil toplum kuruluşunun aynı çatı altında buluşmasıyla küresel hale gelmiştir. Çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri de sivil alanda otonom silah sistemleri konusunda insani endişelerin, güvenlik endişelerinden daha ön planda olduğudur. Bir başka deyişle devletlerin otonom silah sistemlerine sahip olmadaki motivasyon kaynakları güvenlik temelli olurken sivil toplum kuruluşları ‘makine tarafından öldürülmek’ gibi insani kaygıların ön planda olduğu saikleri öncelemektedir. Esasen sorunun çözümünde ve sivil toplum kuruluşlarının bu anlamda başarıya ulaşmasındaki temel sorun da budur. Zira devletlerin güvenlik odaklı yaklaşımları otonom silah sistemleri konusunda ortak yasal bir çerçeve oluşturulmasını engellemektedir. Bu bağlamda müzakerelerin hızı, silahlardaki teknolojik gelişim hızının gerisinde kalmaktadır.

Bütün bunlarla birlikte geline nokta müzakerelerden henüz bir sonuç alınamamış olsa da, 2007-2008 yıllarında akademik çevrede başlayan tartışmalar 2013 yılından sonra küresel örgütlü bir mücadeleye evrilmiş, 2014’te gayri resmi toplantıların önünü açmış ve 2016’dan bu yana devletler düzeyinde de görüşmelerin yapılmasını sağlamıştır. Salt bu bakımdan Stop Killer Robots gibi küresel kampanyaların devlet davranışları üzerinde istenilen seviyede etki bırakmadığı söylenebilir de, görüşmeleri başlatmada motor güç olması bakımından başarılı oldukları söylenebilir.

Kaynakça

- Acheson R.** (2023, Mart 14). “Taking on the War-Builders”, Reathing Critical Will,. 11:2, 14 Mart 2023.
- Acheson R.** (2023b). “Time to Leave the CCW Chatbox”, Reaching Critical Will, 11(3).
- African Charter on Human and Peoples' Rights (ACHPR)** (2021). Res.473(EXT.OS/XXXI), 25 Şubat 2021.
- Akkuş, B.** (2022). Uluslararası İnsancıl Hukukun İnsandışılartırılması: Otonom Silah Sistemlerinin Uluslararası İnsancıl Hukuk Üzerine Potansiyel Etkisi Üzerine Bir Analiz, **Güvenlik Çalışmaları Dergisi**, 24(24)
- Amorosso, D. and Tamburrini, G.** (2021). In Search of the “Human Element”: International Debates on Regulating Autonomous Weapons Systems, **The International Spectator**, 56 (1)
- Amnesty International** (2021). Global: A Critical Opportunity to Ban Killer Robots, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/11/global-a-critical-opportunity-to-ban-killer-robots-while-we-still-can/> erişim:02.05.2023
- Article 36.** (2016, Nisan). The United Kingdom and Lethal Autonomous Weapon Systems, **Background Paper**.
- Ataş, İ.** (2022). “Otonom Silah Sistemlerinin İnsancıl Hukukun Temel İkelerine Uygunluğunun Sağlanmasında Anlamlı İnsan Kontrolünün Etkisi”, **Hacettepe Law Review**, 12 (1).
- Bahçecik, Şerif O.** (2019). Civil Society Responds to the AWS: Growing Activist Networks and Shifting Frame, **Global Policy**.

- Bode, I. and Huelss, H.** (2018). Autonomous Weapons Systems and Changing Norms in International Relations, **Review of International Studies**, 44 (3), British International Studies Association.
- Boot, M.** (2006). **War Made New, Weapons, Warriors, and the Making of the Modern World**, Gotham Books.
- CCW**, The Position Paper Submitted by the Chinese Delegation to CCW 5th Review Conference
- CCW (2017)**. CCW/GGE.1/2017/WP.4, 7 Kasım 2017.
- CCW (2022)**. CCW/MSP/2022/7, 2022.
- CCW**, CCW/CONF.V/2.
- CCW (2018)**. CCW/GGE.1/2018/3, 23 Ekim 2018.
- Cicioğlu, F.**(2019). “Türkiye’de Sivil Toplum”, (Ed.) Cicioğlu F., **Ortadoğu’da Sivil Toplum- İmkânlar ve Kısıtlılıklar**, 1.Baskı, Kadim Yayınları.
- Deeney, C.** (2019). Six in Ten (61%) Respondents Across 26 Countries Oppose the Use of Lethal Autonomous Weapons Systems, **IPSOS**.
- Deeney, C.** (2021). GlobalSurvey Highlights Continued Opposition to Fully Autonomous Weapons, **IPSOS**.
- Deo, A.** (2017). Why Autonomous Weapons Should not be Banned?, **Observer Research Foundation**, 16 Aralık 2017. <https://www.orfonline.org/research/why-autonomous-weapons-should-not-be-banned/> erişim: 01.05.2023
- Duygulu, Ş.** (2019). **Dönüşen Savaşların Değişen Araçları**, Strateji Araştırmaları Serisi-10, SETA Kitapları, 1.Baskı, Temmuz, İstanbul.
- Erenel, F.** (2019). Dijitalleşmenin Askerlik Mesleği Üzerine Etkileri

ve Dijital Askerler, **Yeni Dünya Güvenlik ve Ekonomi Mimarisi**, TASAM Yayınları.

Ersoy, Ç. (2019). **Robotlar, Yapay Zeka ve Hukuk**, On İki Levha Yayıncılık.

Eryavuz, F.B. (2023). Savaş Suçları Bağlamında Otonom Silahlar Hesapverebilirlik Sorunsalı, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 9:1.

European Parliament (2014). (2014/2567(RSP)), Resoulution on the Use of Armed Drones, 25 Şubat 2014.

European Parliament (2018). (2018/2040(INI)), European Parliment Recommendation to the Council on the 73rd Session of the United Nations General Assembly.

Fleming, N. (2009). Campaign Asks for International Treaty to Limit War Robots, **New Scientist**.

Future of Life Institute (2016). Autonomous Weapons Open Letter: AI & Robotics Researchers, **FLI**, 9 Şubat 2016. <https://futureoflife.org/open-letter/open-letter-autonomous-weapons-ai-robotics/> erişim: 06.05.2023

Future of Life Institute (2017). An Open Letter to the United Nations Convention on Certain Conventional Weapons, **CSE**, <http://www.cse.unsw.edu.au/~tw/ciair/open.pdf> erişim:16.04.2022.

Future of Life Institute (2018).Celebrating the Contributions of Stanislav Petrov, Future of Life Award 2018, **FLI**. <https://futureoflife.org/fla-award/future-of-life-award-2018/> erişim: 15.05.2023

Gardner, N. (2021). Clausewitzian Friction and Autonomous Weapon Systems, **Comparative Strategy**, 40: 2021.

- Grugel, J.** (ed) (1999). Contextualizing Democratization: The Changing Significance of Transnational Factors and Non-State Actors, **Democratization: A Critical Introduction**, Newyork, Routledge.
- Gubrud, M.** (2014). Autonomy Without Mystery: Where Do you Draw The Line?, 9.05.2014, www.gubrud.net erişim: 22.09.2022.
- Guterres, A.** (2018). Remarks at “Web Summit”, **United Nations Speech**.
- Heyns, C.** (2016). Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions.
- HRW** (2012). Losing Humanity: The Case Against Killer Robots.
- HRW** (2014a). Shaking the Foundations: The Human Rights Implications of Killer Robots.
- ICRAC** (2012). Statements, 26 Şubat 2012, <https://www.icrac.net/statements/> erişim: 22.09.202.
- ICRAC** (2019). Mission Statement, 2019. erişim: 04.06.2023.
- ICRAC.** About ICRAC, <https://www.icrac.net/about-icrac/>. Erişim: 22.09.2022
- ICRC** (2023, Mart 7). Autonomous Weapons Represent an Urgent Humanitarian Priority Today, <https://www.icrc.org/en/document/icrc-autonomous-weapons-represent-urgent-humanitarian-priority-today-0> erişim:16.05.2023.
- ICRC** (2015). International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts, **32nd International Conference of the Red Cross and Red Crescent Report**, Cenevre.
- ICRC** (2016). **Views of the ICRC on Autonomous Weapon Sys**

tem, Convention on Certain Conventional Weapons (CCW) Meeting of Experts on Lethal Autonomous Weapons Systems (LAWS), Cenevre.

- Johnson, J.** (2020). Artificial Intelligence: A Threat to Strategic Stability, **Strategic Studies Quarterly**, 14:1, Bahar: 2020.
- Kleinman, Z.** (2023, Haziran 2). US Air Force Denies AI Drone Attacked Operator in Test, **BBC**, <https://www.bbc.com/news/technology-65789916> erişim: 16.07.2023.
- KRC.** (2019a). Global Poll Shows 61% Oppose Killer Robots.
- KRC.** (2019b). New European Poll Shows Public Favour Banning Killer Robots, 13 November 2019.
- Kurzweil, R.** (2009, Mart 23). The Coming Merging of Mind and Machine, **Scientific American**, <https://www.scientificamerican.com/article/merging-of-mind-and-machine/> erişim: 06.07.2023.
- Lyel, D. ve Enrico C.** (2017). Automation Bias and Verification Complexity: A Systematic Review, **Journal of the American Medical Informatics Association**, 24 (2), ss.423–431.
- Marra, W.C. ve McNeill, K.** (2013). Understanding “The Loop: Regulating The Next Generation of War Machines, **Harvard Journal of Law and Public Policy**, 36 (3).
- Marks, P.** (2008). Anti-Landmine Campaigners Turn Sights on War Robots, Landmine Action, **New Scientist**.
- Moyes, R.** (2012, Mart 5). Ban Autonomous Armed Robots, **Article 36**, <https://article36.org/updates/ban-autonomous-armed-robots/> erişim:04.04.2023.
- Moyes, R.** (2012, Ekim 10).Autonomous Weapons The Risks of a

Management by ‘Partition’, **Article 36**, 10 Ekim 2012.

Moyes, R. (2021, Eylül 21). International Law and Safeguarding Human Control: Presentation to Vienna Conference on Autonomous Weapons, **Article 36**, 21 Eylül 2021.

ORI (2015, Kasım 9). The Ethics and Governance of : Lethal Autonomous Weapons Systems: An International Public Opinion Poll, **ORI** Vancouver Kanada.

Özer, Adem (2022) **Otonom Silah Sistemleri ve Uluslararası Hukuk**, Ankara, Adalet Yayınevi.

Özer, Adem (2022) “Modern Uluslararası Toplumun Bir Miti Olarak Martens Kaydı ve Otonom Silah Sistemleri”, **Suç ve Ceza**, 15 (4), 691-733.

Pax Christi. (2011). Does Unmanned Make Unacceptable? Exploring the Debate on Using Drones and Robots in Warfare.

Pax for Peace. (2020a). Deadly Decisions.

Pax for Peace. (2020b). Slippery Slope: The Arms Industry and Increasingly Autonomous Weapons”

PGA (2020). Global Parliamentary Declaration In Support of the Negotiation of a Treaty on the Prohibition of Fully Autonomous Weapons.

Reuters (2021, 17 Aralık). U.N Talks Adjourn Without Deal to Regulate Killer Robots.

Roff, Heather M. (2017, Şubat 8). What Do People Around the World Think About Killer Robots?, **Slate**, 8 Şubat 2017.

Roff, Heather M. (2014). The Strategic Robot Problem: Lethal Autonomous Weapons in War, **Journal of Military Ethics**, 13(3).

Sauer, F. (2020). Stepping Back from the Brink: Why Multilateral

Regulation of Autonomy in Weapon Systems is Difficult, Yet Imperative and Feasible, **ICRC**, 102 (913).

Sauer, F.(2022). Autonomy in Weapons Systems and the Struggle for Regulation, **Centre for International Governance Innovation**

Scharre, P., Horowitz, M. (2015). Meaningful Human Control in Weapon Systems: A Primer, **CNAS**, Ethical Autonomy Project Working Paper.

Scharre, P. (2020). Çev. Kutsi Aybars Çetinalp, **İnsansız Ordular: Katil Robotlar, Otonom Silahlar ve Makine Savaşları**, Kronik Kitap Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, Kasım 2020.

Sharkey, N. (2007). Robot Wars Are a Reality, **The Guardian**.

Sharkey, N. E. (2008). Cassandra or False Prophet of Doom: AI Robots and War, **IEEE Intelligent Systems**, 23 (4).

Sharkey, Noel E. (2012). The Evitability of Autonomous Warfare, **International Review of the Red Cross**, 94 (886).

Stop Killer Robots. (2014). Nations Confront Killer Robots Challenge.

Stop Killer Robots. (2017, Kasım 17). Support Builds for New International Law on Killer Robots.

Stop Killer Robots (2020, Haziran 8). Campaign to Stop Killer Robots Wins the Ypres Peace Prize 2020.

Stop Killer Robots (2018). All Action and Achievements

<https://www.stopkillerrobots.org/action-and-achievements/>
erişim: 02.05.2023

The Regional Conference (2019, 17-18 Nisan). Lethal Autonomous Weapons: a Preventive War, **1. Center for International Security and Policy**.

- UN** (1997). Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personel Mines and on Their Destruction, Oslo.
- UN** (2010, Mayıs 28)). UN GA/HRC/14/24/Add.6.
- UNOG** (2015). 2015 Meeting of Experts on Laws.
- UNA-UK** (2020, Aralık 17). Welcomes call for UK to support a ban on Lethal Autonomous Weapons,
- United Kingdom Ministry of Defence (UKMoD)** (2011). The UK Approach to Unmanned Aircraft Systems, Joint Doctrine Note 2/11.
- United Kingdom Ministry of Defence (UKMoD)** (2017). Joint Doctrine Publication 0-30.2 Unmanned Aircraft Systems.
- US Department of Defence (USDoD)** (2012). Directive 3000.09.Autonomy in Weapon Systems, 21 Kasım 2012.
- US Department of Defence (USDoD)**. Roadmap FY2011-2036.
- Wareham, M.** (2017). Banning Killer Robots in 2017, **The Cipher Brief** .<https://www.hrw.org/news/2017/01/15/banning-killer-robots-2017> erişim: 01.04.2023.
- Watson, B.** (2017). The Drones of ISIS, **Defense One**, 12 Ocak 2017.
- Yavuz, C.** (2015).“Kamuoyu Oluşumunda Stratejik Bir Araç Olarak Sivil Toplum Kuruluşları”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 4(2).

||Beyan ve Açıklamalar/Disclosure Statements ||

1. Bu çalışmanın yazarı, **Bilgi Dergisi**'nce beyan edilen araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu beyan etmektedir (The author con-

firms that his work complies with the principles of research and publication ethics announced by **Bilgi**).

2. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir ve araştırmadan herhangi bir üçüncü şahıs/kurumun etkilenebileceğine dair bildirim bulunmamaktadır (No potential conflict of interest and the research's effects on any person/institution was reported by the author).

3. Makalenin tamamının Yeşim BAYRAM tarafından kaleme alınmış olduğu bildirilmiş ve ilave bir teşekkür konusu belirtilmemiştir (It was reported that the article was written by Yeşim BAYRAM, as no additional acknowledgement has been made).

Extended Abstract

Non-State Wawe in International Security: Civil Society and Autonomous Weapons Systems

Yeşim BAYRAM

Autonomous weapon systems, as new generation military technologies, are weapon technologies that states want to have in their inventory. In conflict areas, it creates a multiplier effect on the military power of states due to parameters such as speed, efficiency and striking power. However, despite all its benefits, it also contains potential threats that will negatively affect international security. Features such as escalating the crisis in battlefields, manipulating artificial intelligence or increasing the arms race are just a few of them. At the same time, it is evaluated that increased autonomy in weapons may violate the basic principles of international humanitarian law such as discrimination and proportionality. Likewise, although there is a human operator in the loop, as the degree of autonomy in weapons increases, it becomes difficult to talk about meaningful human control. At this point, the idea of being killed by a machine is not accepted, especially among the public, and the problems that may arise when autonomous weapon systems malfunction cause great concern. The study found that these concerns were decisive in mobilizing non-governmental organizations on this issue. At this point, in order to analyze the policies and activities of non-governmental organizations, the study evaluated the activities of leading non-governmental

organizations such as HRW, ICRC, Article 36 to put pressure on states.

Although there are those who argue that existing international humanitarian law rules are sufficient for the use of autonomous weapon systems, non-governmental organizations argue that a new legal framework based on meaningful human control should be created in order to prevent the mentioned dangers. The call to ban fully autonomous weapon systems, where humans are not involved anywhere in the cycle, has become global with organizations such as the Stop Killer Robots Campaign and ICRC. In other words, the arguments of non-governmental organizations experience a global organization. Many reports have been published on the subject, meetings have been held around the world, and alternative solutions have been tried to be produced. However, in order to determine whether non-governmental organizations are successful in influencing state behavior, it is necessary to analyze what policies states follow in response to these arguments. At this point, the decisions taken by the Group of Governments Experts (GGE) informal and official meetings, UN reports and Working Papers were examined. The efforts initiated by non-governmental organizations in 2007-2008 began to bear fruit only in 2014. As a matter of fact, as a result of these pressures, unofficial meetings started at the state level in 2014, and as of 2016, the Group of Government Experts (GGE) within the CCW started official negotiations. In this context, it can be said that non-governmental organizations have managed to gather states together to discuss autonomous weapon systems. Likewise, the discussion and acceptance of the concept of meaningful human control in negotiations can be described as a success.

In addition, in the meeting results and reports examined in the study, it was determined that states were slow to legally regulate autonomous weapon systems, despite the pressure of non-governmental organizations. Currently, no agreement has been reached on a restrictive-preventive agreement in the negotiations. In the event of such a normative gap, autonomous weapon systems continue to be produced by states every day, and the problem is further deepened, among the findings of the study. In other words, the speed of development of technology is higher than the speed of states' decision-making on this issue. Of course, the main reason why states cannot reach a consensus on autonomous weapon systems is security concerns. However, at the same time, as emphasized by non-governmental organizations, humanitarian concerns about autonomous weapon systems continue. The failure to reach a binding agreement at this point feeds the perception that the policies of non-governmental organizations are inadequate. As a result, when we look at the available findings, it is evaluated that the activities and policies of non-governmental organizations cannot be described as unsuccessful, even if they are insufficient in terms of influencing state behavior.